

Стандарти байналмилалии баҳисобгирии муҳосибӣ 16 “Воситаҳои асосӣ”

Мақсад

- 1 Мақсади Стандарти мазкур аз муқаррар намудани тартиби баҳисобгирии воситаҳои асосӣ иборат мебошад, то ин, ки истифодабарандагони ҳисоботи молиявӣ имкон пайдо кунанд маълумотро дар бораи сармоягузорию корхона ба воситаҳои асосӣ ва маълумот дар бораи тағйирёбии чунин сармоягузорию ба даст оваранд. Масъалаҳои асосии баҳисобгирии воситаҳои асосӣ ин муайян намудани арзиши тавозунии онҳо, инчунин ҳиссачудокунӣҳои дахлдори маблағи истеҳлок ва зарар аз беқурбшавӣ маҳсуб меёбад, ки бояд эътироф карда шавад.

Доираи татбиқ

- 2 Стандарти мазкур бояд дар робита ба баҳисобгирии воситаҳои асосӣ татбиқ карда шавад, ба истиснои ҳолатҳое, ки дигар стандарт тартиби дигари баҳисобгирию муқаррар менамояд ё иҷозат медиҳад.
- 3 Стандарти мазкур нисбат ба инҳо татбиқ намегардад:
 - (а) воситаҳои асосӣ, ки тибқи СБҲМ 5 “Дороиҳои ғайригардишии барои фурӯш таъиншуда ва фаъолияти қатъишуда” ҳамчун барои фурӯш пешбинигардида мавриди гурӯҳбандӣ қарор мегиранд;
 - (б) дороиҳои биологӣ, ки бо фаъолияти кишоварзӣ алоқаманд мебошанд, ба истиснои зироати ҳосилдиҳанда (ба СББМ 41 “Кишоварзӣ” нигаред). Стандарти мазкур нисбат ба зироати ҳосилдиҳанда татбиқ карда мешавад, вале маҳсулоти зироати ҳосилдиҳанда мавриди татбиқ қарор намегирад;
 - (в) эътироф ва арзёбии дороиҳое, ки бо иқтишоф ва арзёбӣ вобаста мебошанд (ба СБҲМ 6 “Иқтишоф ва арзёбии захираи канданиҳои фойданок” нигаред);
 - (г) ҳуқуқҳои истифодаи маъдан ва захираи канданиҳои фойданок, ба мисли нафт, гази табиӣ ва захираҳои барқарорнашавандаи ҳаммонанд.

Новобаста аз ин, Стандарти мазкур нисбат ба воситаҳои асосие татбиқ мегардад, ки барои коркарди дороиҳо ё дар ҳолати корӣ ҲИФЗ намудани дороиҳои дар зербандҳои (б) - (г) тавсифшуда истифода бурда мешаванд.
4. [Соқит шудааст].
- 5 Корхонаи татбиқкунандаи тарҳи (моделӣ) баҳисобгирии амволи сармоягузорӣ аз рӯи арзиши аввалия тибқи СББМ 40 “Амволи сармоягузорӣ” бояд тарҳи баҳисобгирӣ аз рӯи арзиши аввалияро, ки Стандарти мазкур барои амволи сармоягузорию дар соҳибмӯлкӣ қарордошта пешбинӣ кардааст, истифода намояд.

Муқаррарот

- 6 Дар Стандарти мазкур истилоҳоти зерин бо мафҳуми ишорашуда истифода карда мешаванд:

Зироати ҳосилдиҳанда—ин растании зинда мебошад, ки:

 - (а) барои истеҳсол ё гирифтани маҳсулоти кишоварзӣ истифода бурда мешавад;
 - (б) эҳтимолан дар муддати бештар аз як давра маҳсулова мебошад;
 - (в) бо эҳтимолияти кам ба сифати маҳсулоти кишоварзӣ фурӯхта мешавад, ба истиснои фурӯши зараровар ба сифати партов.

(Муқаррароти зироати ҳосилдиҳанда дар бандҳои 5А–5Б-и СББМ 41 ба таври возеҳ баррасӣ шудааст).

Арзиши тавозунӣ – маблағе, ки дар он дорой пас аз тарҳи маблағи истеҳлоки ҷамъшуда ва зарари аз беқурбшавӣ ҷамъшуда эътироф карда мешавад.

Арзиши аввалия – маблағи воситаҳои пулии пардохтшуда ё ҳамаарзишҳои онҳо ё арзиши одилонаи дигар ҷуброне, ки бо мақсади хариди дорой дар лаҳзаи ба даст овардан ё бунёди он интиқол ёфтааст ё маблағе, ки тибқи талаботи мушаххаси дигар СБҲМ-ҳо, масалан СБҲМ 2 “*Пардохт дар асоси саҳм*”, ҳангоми эътирофи аввалияи он ба дорони мазкур мансуб шудааст, агар ин қобили қабул бошад.

Бузургии истехлокишаванда – арзиши аввалияи дорой ё маблағи дигар, ки барои арзиши аввалия, бо тарҳи арзиши барҳамхурии он, қабул гардидааст.

Истехлок (воситаи асосӣ) – тақсмоти мунтазами бузургии истехлокшавандаи дорой дар муддати муҳлати истифодаи муфиди он.

Арзиши барои корхона хос – арзиши феълии воситаҳои пулӣ, ки корхона аз идомаи истифодаи дорой ва аз фурӯши он дар интиҳои муҳлати истифодаи муфид мегирад ё ҳангоми пардохти ухдадориро сарф менамояд.

Арзиши одилона – нархест, ки дар санаи арзёбӣ, дар раванди амалиёти муқаррарии байни ду иштирокчи бозор, ҳангоми фурӯши дорой ба даст оварда шуда ё ҳангоми интиқоли ухдадорӣ пардохт карда мешавад (ба СБҲМ 13 “*Арзёбии арзиши одилона*” нигаред).

Зарар аз беқурбшавӣ – маблағест, ки арзиши тавозунии дорой аз маблағи ҷуброншавандаи он зиёд мебошад.

Воситаҳои асосӣ доронҳои моддӣ мебошанд, ки:

- (а) барои истифода дар раванди истехсол ё таҳвили мол ва хизматрасонӣ, ҳангоми ба иҷора додан ё бо мақсадҳои маъмурӣ, пешбинӣ гардидаанд;
- (б) дар муддати бештар аз як давра барои истифода пешбинӣ мегарданд.

Маблағи ҷуброншаванда – бузургтар аз ин ду мафҳум: арзиши одилонаи дорой бо тарҳи хароҷоти фурӯш ё арзиши истифодаи он.

Арзиши барҳамхурандаи дорой – маблағи ҳисоббаробарӣ, ки корхона дар лаҳзаи хориҷшавии дорой пас аз тарҳи хароҷоти ҳисобшудаи хориҷшавӣ ба даст меорад, агар интизор равад, ки ҳолати дорони мазкур ва муҳлати истифодаи он дар интиҳои муҳлати истифодаи муфиди он ҳамон тавр боқӣ мемонад.

Муҳлати истифодаи муфид ин:

- (а) фосилаи вақт, ки дар муддати он дорой барои аз ҷониби корхона истифода гардидан дастрас мегардад;
- (б) миқдори воҳидҳои маҳсулот ё воҳидҳои ҳаммонанд, ки корхона аз истифодаи дорой ба даст меорад.

Эътироф

- 7 Арзиши аввалияи объекти воситаҳои асосӣ бояд ба сифати дорой танҳо дар ин маврид эътироф карда шавад, агар:
 - (а) эҳтимолан эътироф гардад, ки корхона манфиатҳои ояндаи иқтисодии бо объекти мазкур алоқамандро ба даст меорад;
 - (б) арзиши аввалияи объекти мазкур боэътимод арзёбӣ гардида бошад.
- 8 Чунин моддаҳо, ба мисли қисмҳои эҳтиётӣ, таҷҳизоти захирашуда ва таҷҳизоти иловагӣ тибқи СБҲМ-и мазкур дар ҳисобот эътироф карда мешаванд, агар онҳо ба муқаррароти воситаҳои асосӣ ҷавобгӯй бошанд. Дар акси ҳол чунин моддаҳо ҳамчун захира гурӯҳбандӣ карда мешаванд.
- 9 Стандарти мазкур барои мақсадҳои эътироф воҳиди ченкунӣ, яъне ташкилкунандаи дақиқи объекти воситаҳои асосиро муқаррар намекунад. Ҳамин тарик, ҳангоми истифодаи меъёрҳои эътироф нисбат ба ҳолати мушаххас, ки дар он корхона қарор дорад, мулоҳиза талаб карда мешавад. Дар баъзе маврид муттаҳид намудани объектҳои ғайримухими алоҳида, ба мисли қолабҳо, воситаҳо, муҳрҳо ва истифодаи меъёрҳо нисбат ба арзиши муттаҳидшудаи онҳо, ба мақсад мувофиқ мебошад.
- 10 Корхона бояд тамоми хароҷоти худро, ки ба воситаҳои асосӣ мансуб мебошанд, бо истифода аз дастури принсипи эътирофи мазкур, ба андозаи пайдоиши чунин хароҷот, арзёбӣ намояд. Чунин хароҷот, хароҷоти дар ибтидо барои харид ё бунёди объекти воситаҳои асосӣ сарфшуда, инчунин хароҷоте, ки минбаъд барои бунёди ниҳой, ҷойивазкунии ҷузъӣ ё хизматрасонии ин объект харҷшударо дар бар мегирад. Арзиши аввалияи объекти воситаҳои асосӣ хароҷотеро дар бар

мегирад, ки барои ичораи дороиҳо, бунёд, такмил, чойивазкунии чузъӣ ё хизматрасонии объекти воситаҳои асосӣ, ба мисли истехлоки дороиҳо дар шакли ҳукуки истифода, сарф мегардад.

Харочоти аввалия

- 11 Хариди объектҳои воситаҳои асосӣ бо мақсади таъмини беҳатарӣ ё ҳифзи муҳити зист амалӣ мегардад. Ҳарчанд хариди чунин объектҳо бевосита ба афзоиш ёфтани манфиатҳои ояндаи иқтисодӣ аз истифодаи объекти мавҷудаи мушаххаси воситаҳои асосӣ оварда намерасонад, он метавонад барои аз ҷониби корхона гирифтани манфиатҳои ояндаи иқтисодӣ аз истифодаи дигар дороиҳои он зарур бошад. Чунин объектҳои воситаҳои асосӣ меъёрҳои эътирофро ба сифати дороиҳо қонё менамоянд, зеро онҳо ба корхона имкон имкон фароҳам меоранд, ки манфиатҳои минбаъдаи иқтисодӣ аз дороиҳои алоқамандро, бештар аз манфиатҳое, ки шояд ба даст меомад, агар чунин объектҳо харида наместуданд, ба даст оваранд. Масалан, корхонаи саноатии кимиёвӣ метавонад технологияи нави корро бо маводи кимиёвӣ, ки риояи талаботи ҳифзи муҳити зистро ҳангоми истехсол ва ҳифзи воситаҳои кимиёвӣ хатарнок таъмин менамояд, ҷорӣ кунад; навкунонии (модернизатсияи) биноҳои истехсоли бо он алоқаманд ба сифати дорой эътироф карда шавад, зеро корхона наметавонад бидуни он маҳсулоти химиявиро истехсол кунад ё мавриди фурӯш қарор диҳад. Бо вучуди ин, арзиши тавозунии чунин дорой ва дороиҳои алоқаманди дар натиҷа эътирофшуда бояд тибқи СББМ 36 “Беқурбшавии дороиҳо” ҷиҳати беқурбшавӣ санҷида шавад.

Харочоти минбаъда

- 12 Мувофиқи принципи эътироф, ки дар банди 7 зикр шудааст, корхона ба арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ харочоти марбут ба хизматрасонии ҳаррӯзаи техникии объектро дохил намекунад. Ин харочот дар таркиби ғоида ё зарар ба андозаи пайдоиши он эътироф карда мешавад. Харочоти марбут ба хизматрасонии ҳаррӯзаи техникии объект асосан аз харочот барои музди маош ва хариди масолеҳ барои масраф иборат буда, инчунин арзиши қисмҳои хурди маҷмуиро дар бар мегирад. Таъиноти ин харочот одатан ҳамчун “таъмир ва хизматрасонии ҷорӣ”-и объекти воситаҳои асосӣ тавсиф карда мешавад.
- 13 Унсурҳои баъзе объектҳои воситаҳои асосӣ табодули пайвастаро талаб менамоянд. Масалан, оташдон вобаста ба гузашти миқдори вақти муқарраршудаи истифода иваз намудани футеровкаро талаб менамояд, таҷҳизоти дохилии ҳавопаймо, курсӣ ё ошхонаи дохили ҳавопаймо метавонад дар давоми муҳлати хизматрасонии ғюзеляж ба ивази якҷандқарата ниёз пайдо кунанд. Объектҳои воситаҳои асосӣ метавонанд барои мақсадҳои ивазнамоии давравӣ харидорӣ шаванд, масалан, иваз намудани дарундеворҳои бино ё гузаронидани ивази якқарата, ки номунтазам амалӣ мегарданд. Мутобиқи принципи эътироф, ки дар банди 7 зикр шудааст, корхона ба арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ харочотро аз рӯи ивазкунии чузъӣ чунин объект дар мавриди пайдоиши он дохил менамояд, агар меъёрҳои эътироф қонё намоянд. Дар ин маврид арзиши тавозунии қисмҳои ивазшаванда тибқи муқаррароти Стандарти мазкур дар бораи қатъи эътироф аз эътибор соқит карда мешавад (ба бандҳои 67–72 нигаред).
- 14 Шартӣ идомаи истифодабарии объекти воситаҳои асосӣ (масалан, ҳавопаймо) метавонад гузаронидани муоинаи техникии пайваста вобаста ба мавҷудияти камбудӣҳо, новобаста аз он, ки дар ин маврид унсурҳои объект иваз карда мешаванд ё намешаванд, ба ҳисоб равад. Ҳангоми гузаронидани муоинаи техникӣ, харочоти бо он алоқаманд дар арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ ба сифати харочот барои ивазкунии, агар меъёрҳои эътирофро қонё намоянд, эътироф карда мешавад. Эътирофи маблағи дар арзиши тавозунӣ боқимондаи харочоти қаблан барои муоинаи техникӣ қаблӣ эътирофшуда (нисбат ба қисмҳои эҳтиётӣ, ки шакли воқеӣ доранд), бояд қатъ карда шавад. Қатъёбӣ, новобаста аз он, ки харочоти гузаронидани муоинаи техникӣ қаблӣ дар доираи амалиёти харид ё бунёди объекти мазкур чудо карда шудааст ё нашудааст, ба вучуд меояд. Ҳангоми зарурат арзиши ҳисоббаробарии муоинаи техникӣ ҳаммонанд дар оянда метавонад ба сифати нишондиҳандаи арзиши чузъӣ мавҷудаи муоинаи техникӣ, ки он ба арзиши тавозунии дорои дахлдор дар лаҳзаи ба даст овардан ё бунёд гардидани объекти дахлдор дохил карда шуда буд, истифода гардад.

Арзёбӣ ҳангоми эътироф

- 15 Объекти воситаҳои асосӣ, ки меъёрҳои эътирофро ба сифати дорой қонё менамояд, аз рӯи арзиши аввалия мавриди арзёбӣ қарор мегирад.

Унсурҳои арзиши аввалия

- 16 Арзиши аввалияи объекти воситаҳои асосӣ инҳоро дар бар мегирад:
- (а) нархи хариди он, аз ҷумла, бочҳои воридотӣ ва андозҳои ҷуброннашавандаи харид бо тарҳи тахфифҳои фурӯш ва гузаштнамой;
 - (б) тамоми хароҷоте, ки бевосита ба таҳвили дорой то мавқеи пешбинишуда мансуб мебошад ва хароҷоти марбут ба мутобиқ намудани он ба шароити корӣ, ки барои истифодабарӣ тибқи талаботи роҳбарияти корхона зарур мебошад;
 - (в) арзёбии ҳисоббаробарии аввалияи хароҷот барои таҷзия (азбайнбарӣ) ва барҳамдиҳии объекти воситаҳои асосӣ ва барқарорсозии қитъаи замини марбут ба объект, ки нисбати он корхона уҳдадорӣ қабул менамояд ё ҳангоми харидани ин объект ё дар натиҷаи истифодаи он дар муддати муайян барои мақсадҳои, ки аз истехсоли захираҳо дар муддати ин давра фарқ менамоянд.
- 17 Намунаҳои хароҷоти бевоситаи марбута инҳо мебошанд:
- (а) хароҷоти подошпулӣ ба кормандон (чӣ тавре, ки ин мафҳум дар СББМ 19 “*Подошпулӣ ба кормандон*” муайян шудааст), ки бевосита бар асари бунёд ё хариди объекти воситаҳои асосӣ ба вучуд омадааст;
 - (б) хароҷот барои тайёр намудани майдон;
 - (в) хароҷоти аввалия барои таҳвил ва иҷрои корҳои ҳамлу накл;
 - (г) хароҷот барои насб ва васлкунӣ;
 - (ғ) хароҷот барои санҷиши амали ғайриқобили дорой (яъне, арзёбии ин омил, ки то кадом дараҷа қобилияти амали дорой ба нишондодҳои техникӣ ва воқеӣ мувофиқат карда, барои истифодаи он дар раванди истехсолот ё таҳвили мол ё хизматрасонӣ, барои ба иҷора додан ё истифода бо мақсадҳои маъмурӣ зарур мебошад);
 - (д) маблағи подошпулӣ барои хизматрасониҳои касбӣ.
- 18 Корхона СББМ 2 “*Захираҳои молиро моддӣ*”-ро нисбат ба хароҷоте, ки бо иҷрои уҳдадориҳо аз рӯйи таҷзия, барҳамдиҳии объект ва барқарорсозии қитъаи замини марбут ба объект алоқаманд буда, дар муддати давраи муайян бар асари истифодаи объекти мазкур барои истехсоли захираҳо дар давоми ин давра ба вучуд меояд. Уҳдадориҳо нисбати хароҷот, ки тибқи СББМ 2 ё СББМ 16 ба эътибор гирифта мешаванд, тибқи СББМ 37 “*Уҳдадориҳои арзёбишаванда, уҳдадориҳои шартӣ ва доройҳои шартӣ*” мавриди эътироф ва арзёбӣ қарор мегиранд.
- 19 Намунаҳои хароҷот, ки ба таркиби арзиши аввалияи объекти воситаҳои асосӣ дохил намешаванд, инҳо мебошанд:
- (а) хароҷот барои кушодани маҷмуаи истехсолии нав;
 - (б) хароҷоти марбут ба муаррифии маҳсулоти нав ё хизматрасонӣ (аз ҷумла, хароҷот барои таблиғ ва гузаронидани чорабиниҳо тибқи муаррифии маҳсулот);
 - (в) хароҷот барои пешбурди фаъолияти тичоратӣ дар мавқеи нав ё бо гурӯҳи нави муштарӣ (аз ҷумла, хароҷот барои омӯзиши ҳайати кормандон);
 - (г) хароҷоти маъмурӣ ва дигар хароҷоти иловагии умумӣ.
- 20 Эътирофи хароҷот дар таркиби арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ ҳамон вақт қатъ мегардад, ки дорой ба мавқеи ҷойгиршавӣ ва ҳолати барои истифода муфид, тибқи талаботи роҳбарият, оварда шуда бошад. Аз ин рӯ, хароҷоте, ки дар раванди истифода ё ҷойивазкунии объект сарф мешавад, ба арзиши тавозунии ин объект дохил карда намешавад. Масалан, хароҷоти зерин ба арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ дохил карда намешавад:
- (а) хароҷоти дар ҳамон вақт сарфшуда, ҳангоме, ки объекти барои истифода омодагардида ҳоло ба истифода дода нашудааст ё бо иқтисодии пурра кор намекунад;
 - (б) зарари амалиётҳои аввалия, ба монанди зарар аз амалиёти дар раванди ташаккули талабот ба маҳсулот сарфшуда, ки тавассути ҳамин объект истехсол карда мешавад;
 - (в) хароҷот барои қисман ё ба таври пурра азнавҷойивазкунӣ ё азнавташкилкунӣ фаъолияти корхона.
- 20А Ин имкон вучуд дорад, ки дар раванди таҳвили объект то мавқеи ҷойгиршавӣ ва барои истифода омода намудани он тибқи талаботи роҳбарият, маҳсулот истехсол гардад (масалан, намунаҳое, ки дар раванди тестикунонии дорои амалкунандаи дахлдор истехсол шудаанд). Корхона даромад аз

фурӯши чунин маҳсулот, инчунин арзиши аввалияи маҳсулоти мазкурро дар таркиби ғоида ё зарар тибқи стандартҳои татбиқшаванда эътироф менамояд. Корхона арзиши аввалияи маҳсулоти мазкурро бо талаботи арзёбии тибқи СББМ 2 педингардида мавриди арзёбӣ қарор медиҳад.

- 21 Баъзе амалиёт дар робита бо бунёд ё рушди объекти воситаҳои асосӣ амалӣ мегарданд, лекин чунин амалиёт ҷиҳати таҳмили ин объект то мавқеи ҷойгиршавӣ ва ба ҳолати қорӣ овардани он, ки ҷиҳати истифодабарии объект тибқи мақсадҳои роҳбарият талаб карда мешавад, омилӣ зарурӣ маҳсуб намеёбанд. Ин амалиёти зараровар метавонад то оғоз ё дар вақти қор вобаста ба бунёд ё рушд анҷом пазиранд. Масалан, то оғози қорҳои бунёдӣ эҳтимолан аз истифодаи майдони бунёдӣ ба сифати таваккуфҳои даромад ба даст оварда шавад. Азбаски амалиёти зараровар ҷиҳати таҳмили ин объект то мавқеи ҷойгиршавӣ ва ба ҳолати қорӣ овардани он, ки ҷиҳати истифодабарии объект тибқи мақсадҳои роҳбарият талаб карда мешавад, амри зарурӣ намебошад, даромад ва хароҷоти ба ин амалиёт мансуббуда дар таркиби ғоида ё зарар эътироф гардида, тибқи моддаҳои дахлдори даромад ва хароҷот мавриди ғуруҳбандӣ қарор мегарданд.
- 22 Арзиши аввалияи ба таври мустақил ҳосилнамудаи дорой дар асоси ҳамон принципҳои арзиши аввалияи доройи харидашуда муқаррар карда мешавад. Агар қорхона барои фурӯш дар раванди ғайриқарорӣ муқаррари худ доройҳои ҳаммонандро ҳосил кунад, пас арзиши аввалияи чунин дорой ба арзиши доройи барои фурӯш ҳосилшуда мувофиқат менамоянд (ба СББМ 2 нигаред). Ҳамин тариқ, ҳангоми муқаррар намудани хароҷоти дахлдори ғоидаи дохила истисно мегардад. Аз ин рӯ, ба арзиши аввалияи дорой талафоти аз ҳадди меёр зиёди масоҳат, хароҷот барои пардохти меҳнат ва дигар захираҳо, ки ҳангоми бунёди дорой бо қувваи шахсӣ сарф шудааст, дохил карда намешавад. СББМ 23 “*Хароҷот вобаста ба қарзгирӣ*” меёриҳои эътирофи ғойзхоро ба сифати ҷузъи арзиши тавозунии объекти ба таври мустақил ҳосилшудаи воситаҳои асосӣ муқаррар менамояд.
- 22А Зироатҳои ҳосилдиҳанда бо ҳамон тартиби объектиҳои бо қувваи шахсӣ бунёдшудаи воситаҳои асосӣ то фарорасии даврае, ки онҳо ба мавқеи ҷойгиршавӣ ба ҳолати қорӣ тибқи мақсадҳои роҳбарият барои истифода мусоид оварда мешаванд, ба эътибор гирифта мешаванд. Мутаносибан, истилоҳи “бунёд”-ро дар Стандарти мазкур зарур аст барои фаро гирифтани ғайриқарорӣ баррасӣ кард, ки ҷиҳати парвариши зироатҳои ҳосилдиҳанда зарур мебошад, ҳангоме, ки онҳо тибқи мақсадҳои роҳбарият то мавқеи ҷойгиршавӣ таҳмил гардида, ба ҳолати қорӣ оварда мешаванд.

Арзёбии арзиши аввалия

- 23 Арзиши аввалияи объекти воситаҳои асосӣ дар сурати пардохти ғайриқарорӣ воситаҳои пулӣ дар санаи эътироф ҳамаарзиши нархро ифода менамояд. Ҳангоми батаъхиргузори пардохте, ки аз доираи муҳлати муқаррари қарздиҳӣ берун шудааст, фарқияти байни ҳамаарзиши нарх дар сурати пардохти ғайриқарорӣ воситаҳои пулӣ ва маблағи умумии пардохт ба сифати ғойз дар давоми давраи батаъхиргузорӣ эътироф карда мешавад, ба истиснои ҳолате, ки чунин ғойзҳо тибқи СББМ 13 ба сармоя табдил меёбанд.
- 24 Як ё ё якчанд объектиҳои воситаҳои асосӣ метавонанд бар ивази доройи ғайрипулӣ ё доройҳо ё бар ивази таркибе аз доройҳои пулӣ ва ғайрипулӣ харидорӣ карда шаванд. Мулоҳизоти дар зер овардашуда ба мубодилаи муқаррари як доройи ғайрипулӣ ба дигар дорой тааллуқ доранд, лекин ин мулоҳизот нисбат ба ҳама амалиёти мубодила, ки дар ҷумлаи болозикр тавсиф шудааст, татбиқ мегарданд. Арзиши аввалияи чунин объекти воситаҳои асосӣ аз рӯи арзиши одилона арзёбӣ карда мешавад, ба истиснои ҳолатҳо, ҳангоме, ки: (а) амалиёти мубодила хусусияти тичоратӣ надорад ё (б) на арзиши одилонаи доройи бадастовардашуда, на арзиши одилонаи доройи интиқолшуда ба таври бозғайримод арзёбӣ карда намешаванд. Чунин тартиби арзёбии объекти харидашуда, ҳатто дар ҳолате, агар қорхона наметавонад ба таври ғайриқарорӣ эътирофи доройи ғуруҳташударо қатъ кунад, мавриди татбиқ қарор мегардад. Агар объекти харидашуда аз рӯи арзиши одилона арзёбӣ карда нашавад, пас арзиши аввалияи он аз рӯи арзиши тавозунии доройи ғуруҳташуда арзёбӣ карда мешавад.
- 25 Қорхона ин омилро муқаррар менамояд, ки оё амалиёти мубодила тавассути арзёбии дараҷаи эҳтимолии тағйироти воситаҳои пулӣ минбаъда дар натиҷаи амалиёти мазкур доройи моҳияти тичоратӣ мебошад ё намебошад. Амалиёти мубодила доройи моҳияти тичоратӣ мебошад, агар:
- (а) мушаххасоти сохтори (хавф, муҳлат ва бузургии) воситаҳои пулӣ аз рӯи доройи бадастовардашуда аз мушаххасоти сохтори воситаҳои пулӣ аз рӯи доройи додашуда фарқ кунад;
 - (б) дар натиҷаи чунин мубодила арзиши фақат ҳамон қисмати ғайриқарорӣ, ки барои ин қорхона хос мебошад, тағйир ёбад;
 - (в) фарқияти дар зербандҳои (а) ё (б) тавсифшуда дар муқоиса бо арзиши одилонаи доройҳои мубодилашуда назаррас бошад.

Бо мақсади муайян намудани ин омил, ки амалиёти мубодила дорои моҳияти тичоратӣ мебошад, зарур аст арзиши фақат ҳамон қисмати барои ин корхона хоси ғайрифаъолият, ки ба он амалиёти мазкур таъсир мерасонад, воситаҳои пулиро пас аз тарҳи андозҳо инъикос намояд. Натиҷаи ин таҳлил бидуни гузаронидани ҳисоббаробариҳои муфассал низ возеҳ мебошад.

- 26 Арзиши одилонаи дороиро метавон боэътимод арзёбӣ намуд, агар (а) тағйири доираи арзёбиҳои асосноки арзиши одилона барои дороиҳои мазкур муҳим набошад ё (б) метавон зарбиҳои эҳтимолияти арзёбиҳои гуногуни ҳисоббаробариҳо дар доираи мазкур ба таври асоснок арзёбӣ намуда, ҳангоми арзёбии арзиши одилона онҳоро истифода кард. Агар корхона тавоноии боэътимод арзёбӣ намудани арзиши одилона, дорои бадастовардашуда ё дорои бар иваз додашударо дошта бошад, пас арзиши одилонаи дорои додашуда барои арзёбии арзиши аввалияи дорои бадастовардашуда истифода бурда мешавад, ба истиснои ҳолатҳои, ки манбаъ барои барқарор намудани арзиши одилонаи дорои бадастовардашуда бештар асоснок бошад.
- 27 [Соқит шудааст].
- 28 Арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ метавонад тибқи СББМ 20 “Баҳисобгирии грантҳои давлатӣ ва ифшои маълумот дар бораи кумаки давлатӣ” ба маблағи грантҳои давлатӣ кам карда шавад.

Арзёбӣ пас аз эътироф

- 29 Ба сифати сиёсати баҳисобгирии худ корхона метавонад тарҳи баҳисобгириро аз рӯи арзиши одилона, ки дар банди 30 пешбини гардидааст ё тарҳи баҳисобгириро аз рӯи арзиши азнаварзёбишуда, ки банди 31 тавсиф кардааст, интихоб карда, сиёсати интихобгардидаро нисбат ба ҳама гурӯҳҳои воситаҳои асосӣ татбиқ намояд.
- 29А Баъзе корхонаҳои фонди сармоявии дохила ва берунаро идора менамоянд, ки ба сармоягузориҳои манфиати муайянро бо назардошти саҳм дар фонд пешниҳод менамояд. Ба ҳамин монанд, баъзе корхонаҳои гурӯҳи шартномаҳои суғуртаро бо шартҳои иштироки муштарак содир карда, моддаҳои асосиро ҳифз менамоянд. Баъзе чунин фондҳо ё моддаҳои асосӣ амволи ғайриманкулро, ки соҳибмӯлк ишғол кардааст, фаро мегиранд. Корхона бояд нисбат ба амволи ғайриманкул, ки соҳибмӯлк ишғол карда, ба чунин фонд дохил мешавад ё моддаи асосӣ махсус меёбад, СББМ 16-ро татбиқ менамояд. Новобаста аз талаботи банди 29 корхона ҳуқуқ дорад чихати арзёбии чунин амволи ғайриманкул бо истифодаи тарҳи баҳисобгирӣ аз рӯи арзиши одилона тибқи СББМ 40 қарор қабул кунад. Бо мақсади қабули чунин қарор ба шартномаҳои суғурта шартномаҳои сармоягузориҳои бо шартҳои иштироки мунфасил шомил мешаванд. (ба СБХМ 17 “Шартномаҳои суғурта”, ки дар он муқаррароти истилоҳоти дар банди мазкур истифодагардида оварда шудааст, нигаред).
- 29Б Корхона бояд амволи ғайриманкулро, ки соҳибмӯлк ишғол карда, арзёбии он тавассути истифодаи тарҳи баҳисобгирӣ аз рӯи арзиши одилонаи амволи ғайриманкули сармоявӣ, тибқи банди 29А амалӣ мегардад, ҳамчун гурӯҳи алоҳидаи воситаҳои асосӣ мавриди баррасӣ қарор диҳад.

Тарҳи баҳисобгирӣ аз рӯи арзиши аввалия

- 30 Пас аз эътирофи объекти воситаҳои асосӣ ба сифати дорой он бояд аз рӯи арзиши аввалия бо тарҳи маблағи истеҳлоки чамъшуда ва зарари аз беқурбшавӣ чамъшуда ба эътибор гирифта шавад.

Тарҳи баҳисобгирӣ аз рӯи арзиши азнаварзёбишуда

- 31 Пас аз эътирофи объекти воситаҳои асосӣ ба сифати дорой, ки арзиши одилонаи он метавонад боэътимод арзёбӣ гардад, бояд аз рӯи арзиши азнаварзёбишуда, ки арзиши одилонаи онро дар санаи азнаварзёбӣ бо тарҳи истеҳлоки минбаъдаи чамъшуда ва зарари минбаъдаи чамъшуда аз беқурбшавӣ пешниҳод менамояд, таҳти баҳисобгирӣ қарор гирад. Азнаварзёбӣ бояд бояд ба таври мунтазам ва кофӣ амалӣ гардад, то итминон ҳосил шавад, ки арзиши тавозуний аз арзиши дар санаи интиҳои давраи ҳисоботӣ тавассути арзиши одилона муайянгардида тафовути ҷиддӣ надошта бошад.
- 32–33 [Соқит шудаанд].
- 34 Басомади гузаронидани азнаварзёбӣ аз тағйироти арзиши одилонаи объектҳои азнаварзёбишавандаи воситаҳои асосӣ вобаста мебошад. Агар арзиши одилонаи дорои азнаварзёбишаванда аз арзиши тавозунии он ба таври назаррас фарқ дошта бошад, азнаварзёбии иловагӣ талаб карда мешавад.

- Баъзе объектҳои воситаҳои асосӣ бо тағйироти назаррас ва ноустувори арзиши одилона, ки зарурати гузаронидани азнаварзёбии ҳарсоларо талаб менамояд, тавсиф карда мешаванд. Гузаронидани чунин азнаварзёбиҳои пайваста барои объектҳои воситаҳои асосӣ, ки арзиши одилонаи онҳо ба тағйироти хеле кам дучор мешавад, талаб карда намешавад. Дар чунин маврид зарурати азнаварзёбӣ метавонад дар ҳар 3–5 сол ба вучуд ояд.
- 35 Пас аз азнаварзёбии объекти воситаҳои асосӣ арзиши тавозунии чунин дорой то арзиши азнаварзёбишудаи он тасҳеҳ карда мешавад. Дар санаи азнаварзёбӣ дорой тавассути яке аз ин усулҳо ба эътибор гирифта мешавад:
- (а) арзиши тавозунии умумӣ тибқи натиҷаҳои азнаварзёбии арзиши тавозунии дорой тасҳеҳ карда мешавад. Масалан, арзиши тавозунии умумӣ метавонад дар асоси маълумоти мушоҳидашавандаи бозорӣ аз нав ҳисоб карда шавад ё он мутаносибан бо тағйироти арзиши тавозунӣ мавриди азнаварзёбӣ қарор гирад. Истеҳлоки ҷамъшуда дар санаи азнаварзёбӣ бо чунин тарз тасҳеҳ мегардад, ки он бо фарқияти байни арзиши тавозунии умумӣ ва арзиши тавозунии дорой пас аз баҳисобгирии зарари аз беқурбшавӣ ҷамъшуда баробар бошад;
 - (б) истеҳлоки ҷамъшуда аз арзиши тавозунии умумии дорой тарҳ карда мешавад.
- Бузургии тасҳеҳоти истеҳлоки ҷамъшудаи воситаҳои асосӣ қисмати умумии афзуншавӣ ё коҳишёбии арзиши тавозуниро, ки бояд тибқи бандҳои 39 ва 40 мавриди баҳисобгирӣ қарор гирад, ташикл медиҳад.
- 36 **Агар ягон объекти воситаҳои асосӣ мавриди азнаварзёбӣ қарор гирад, пас ҳама доройҳое, ки ба мисли доройи мазкур ба ҳамон як гурӯҳи воситаҳои асосӣ мансуб мебошанд, мавриди азнаварзёбӣ қарор мегиранд.**
- 37 Гурӯҳи воситаҳои асосӣ гурӯҳи доройҳо бо нишонаҳои ҳаммонанд, аз ҷумла, таркиби асосии онҳо ва хусусияти истифода дар фаъолияти корхонаро ифода менамоянд. Дар зер намунаҳои гурӯҳҳои алоҳидаи воситаҳои асосӣ пешбинӣ шудаанд:
- (а) замин;
 - (б) биноҳо ва иншоот;
 - (в) мошинҳо ва таҷҳизот;
 - (г) нақлиёти обӣ;
 - (ғ) нақлиёти ҳавойӣ;
 - (д) воситаҳои нақлиёт;
 - (е) мебел ва лавозимот;
 - (ё) таҷҳизоти идоравӣ; ва
 - (ж) зироати ҳосилдиҳанда.
- 38 Азнаварзёбии объектҳои асосӣ, ки ба ҳамон як гурӯҳи воситаҳои асосӣ мансуб мебошанд, ба хоҳири ҷилавгирӣ азнаварзёбии интихобии доройҳо ва дар ҳисоботи молиявӣ инъикос намудани маблағе, ки аз худ тарзҳои омехтаи хароҷот ва арзишҳои дар рӯзҳои гуногун муайянгардидаро пешниҳод менамояд, ҳамзамон иҷро мегардад. Бо вучуди ин, доройҳои ҳамон як гурӯҳ бо тартиби муайян метавонанд дар асоси ин шартҳо, ҳангоме, ки азнаварзёбии ин гурӯҳи доройҳо дар доираи фосилаи ками вақт иҷро гардида, натиҷаҳои азнаварзёбӣ таҷдид мегарданд, мавриди азнаварзёбӣ қарор гиранд.
- 39 **Агар дар натиҷаи азнаварзёбӣ арзиши тавозунии дорой афзун гардад, пас маблағи чунин афзунёбӣ дар таркиби дигар маҷмӯи даромад эътироф карда мешавад ва бо натиҷаҳои ҷамъшуда дар таркиби сармояи ҳусусӣ тахти унвони “афзоиши арзиш тавассути азнаварзёбӣ” инъикос мегардад. Лекин маблағи чунин афзунёбиро зарур аст дар таркиби фоида ё зарар бо он андозае эътироф намуд, ки он маблағи коҳишёбии арзишро тавассути азнаварзёбии ҳамон дорой, ки қаблан дар таркиби фоида ё зарар эътироф гардидааст, барқарор намояд.**
- 40 **Агар дар натиҷаи азнаварзёбӣ арзиши тавозунии дорой коҳиш ёбад, пас маблағи коҳишёфта бояд дар таркиби фоида ё зарар эътироф карда шавад. Аммо, маблағи чунин коҳишёбӣ бояд дар таркиби дигар маҷмӯи даромад, ба андозаи бақияи қарзӣ аз рӯйи моддаи “афзоиши арзиш тавассути азнаварзёбӣ”, ки нисбат ба доройи мазкур вучуд дорад, эътироф карда шавад. Маблағи коҳишёбӣ, ки дар таркиби дигар маҷмӯи даромад эътироф шудааст, маблағи дар таркиби сармояи ҳусусӣ аз рӯйи моддаи “афзоиши арзиш тавассути азнаварзёбӣ” ҷамъшударо коҳиш медиҳад.**

- 41 Маблағи афзоиши арзиши объекти воситаҳои асосӣ тавассути азнаварзёбии он, ки ба таркиби сармояи хусусӣ дохил карда шудааст, метавонад бевосита ба таркиби фоидаи дар лаҳзаи катъёбии дороии дахлдор тақсимагардида гузаронида шавад. Ин метавонад боиси ба таркиби фоидаи тақсимагардида гузаштани ҳама маблағи афзоиши арзиш тавассути азнаварзёбӣ дар лаҳзаи катъёбии истифодабарии дороии дахлдор ё фурӯши он гардад. Дар ҳама вақт маблағи афзоиши арзиш тавассути азнаварзёбӣ метавонад ба таркиби фоидаи тақсимагардида ба андозаи истифодаи дороии корхона интиқол дода шавад. Дар чунин маврид маблағи инколёфтаи афзоиши арзиш тавассути азнаварзёбӣ фарқиятро байни бузургии истеҳлоқ, ки дар асоси азнаварзёбии арзиши тавозунии дорой ҳисоб карда шудааст ва бузургии истеҳлоқ, ки дар асоси арзиши аввалияи дорой ҳисоб карда шудааст, нишон медиҳад. Гузариши маблағ аз ҳисоби афзоиши арзиш тавассути азнаварзёбӣ ба ҳисоби фоидаи тақсимагардида наметавонад тавассути фоида ё зарар амалӣ гардад.
- 42 Самаранокии андоз (агар чунин ҷой дошта бошад), ки дар натиҷаи азнаварзёбии воситаҳои асосӣ ба вучуд меояд, тибқи СББМ 12 “Андоz аз даромад” эътироф ва ифшо карда мешавад.

Истеҳлоқ

- 43 **Ҳар як ҷузъи объекти воситаҳои асосӣ, ки арзиши аввалияи он нисбат ба арзиши аввалияи умумии объекти мазкур назаррастар мебошад, бояд ба таври алоҳида мавриди истеҳлоқ қарор гирад.**
- 44 Корхона маблағеро, ки дар ибтидо нисбат ба объекти воситаҳои асосӣ эътироф гардидааст, байни ҷузъҳои назарраси он тақсим карда, ҳар кадом чунин ҷузъро ба таври алоҳида мавриди истеҳлоқ қарор медиҳад. Масалан, ба таври алоҳида истеҳлоқ намудани фюзеляж ва муҳаррики ҳавопаймо эҳтимолан мақсаднок бошад. Ба ин монанд, агар корхона объекти воситаҳои асосиро ба даст оварад, ки мавзуи шартномаи иҷораи амалиётӣ буда, дар он корхона иҷорадеҳ ба ҳисоб меравад, ба таври алоҳида истеҳлоқ кардани маблағе, ки дар арзиши аввалияи объекти мазкур инъикос гардида, ба шароити мусонд ё номусонди иҷораи мазкур нисбат ба шартҳои бозорӣ мансуб мебошад, эҳтимолан муносиб бошад.
- 45 Мухлати истифодаи муфид ва усули истеҳлоқи як ҷузъи назарраси объекти воситаҳои асосӣ метавонад ба таври пурра бо муҳлати истифодаи муфид ва усули истеҳлоқи дигар ҷузъи назарраси ҳамаи объект мувофиқат кунад. Чунин ҷузъҳоро метавон ҳангоми муайян намудани бузургҳои хароҷот аз рӯи истеҳлоқ дар гурӯҳҳо муттаҳид намуд.
- 46 Агар корхона ба таври алоҳида ҷузъҳои муайяни объекти воситаҳои асосиро мавриди истеҳлоқ қарор диҳад, пас он инчунин ба таври алоҳида қисмати боқимондаи ин объектро мавриди истеҳлоқ қарор медиҳад. Қисмати боқимондаи объект аз он ҷузъҳое иборат мебошад, ки ба таври алоҳида назаррас маҳсуб намеёбанд. Агар пешбини корхона нисбат ба истифодаи ҷузъҳои зикршуда тағйир ёбад, пас метавонад барои ҳисоб намудани истеҳлоқи қисмати боқимондаи объект усули тақрибӣ талаб карда шавад, ки инъикоси воқеии махсусиятҳои истифода ва/ё муҳлати истифодаи муфиди ҷузъҳои таркибии онро таъмин менамояд.
- 47 Корхона ҳуқуқ дорад истеҳлоқро ба таври алоҳида аз рӯи ҷузъҳои объект, ки арзиши аввалияи онҳо нисбат ба арзиши аввалияи тамоми ин объект назаррас намебошад, ҳисоб кунад.
- 48 **Маблағи ҳиссачудокунӣҳои маблағи истеҳлоқ барои ҳар як давра бояд дар таркиби фоида ё зарар эътироф карда шавад, ба истиснои ҳолатҳое, ки агар он ба таркиби арзиши тавозунии дигар дорой дохил гардида бошад.**
- 49 Маблағи ҳиссачудокунӣҳои маблағи истеҳлоқ барои ҳар як давра одатан дар таркиби фоида ё зарар эътироф карда мешавад. Лекин баъзан манфиатҳои миёндаи иқтисодӣ, ки дар дорой ҷой доранд, дар раванди истеҳсолоти дигар дороиҳо мавриди истифода қарор мегиранд. Дар чунин маврид маблағи ҳиссачудокунӣҳои маблағи истеҳлоқ қисмати арзиши аввалияи дигар дорой ҳисоб гардида, ба арзиши тавозунии он дохил карда мешавад. Масалан, маблағи истеҳлоқи бинои истеҳсолӣ ва таҷҳизот ба таркиби хароҷоти коркарди тақрибии мавод ҳангоми истеҳсоли захираҳо дохил карда мешавад (ба СББМ 2 нигаред). Аз ин рӯ, маблағи истеҳлоқи воситаҳои асосӣ, ки дар раванди коркард истифода мегардад, метавонад ба арзиши аввалияи дороии ғайримоддӣ, ки тибқи СББМ 38 “Дороиҳои ғайримоддӣ” пешбинӣ шудааст, дохил карда шавад.

Маблағи истеҳлоқшуда ва давраи истеҳлоқ

- 50 Маблағи истеҳлоқшудаи дорой дар давоми муҳлати истифодаи муфиди он ба тақсими мунтазам зарурат дорад.
- 51 Арзиши барҳамхуранда ва муҳлати истифодаи муфиди дорой бояд ба ҳадди ақалл дар санаи интиҳои давраи ҳисоботӣ бо назардошти бозбини эҳтимолӣ таҳлил карда шаванд ва агар

пешбинӣ аз баровардҳои арзёбишавандаи қаблӣ фарқ кунад, тағйироти дахлдор бояд дар мавриди баҳисобгирӣ ҳамчун тағйирот дар арзёбҳои муҳосибӣ тибқи СББМ 8 “Сиёсати баҳисобгирӣ, тағйирот дар арзёбии муҳосибӣ ва хатоҳо” инъикос гардад.

- 52 Истехлок ҳатто дар ин сурате ҳисоб карда мешавад, агар арзиши одилонаи дорой аз арзиши тавозунии он баланд бошад, ба шарте, ки арзиши барҳамхурандаи дорой аз арзиши тавозунии он баланд набошад. Ҳангоми таъмир ё хизматрасонии ҷории дорой ба эътибор гирифтани истехлок қатъ намегардад.
- 53 Бузургии истехлоки дорой бо тарҳи арзиши барҳамхурандаи он муайян карда мешавад. Дар амалия арзиши барҳамхурандаи дорой аксар вақт маблағи начандон назаррасро ташкил медиҳад ва аз ин рӯ, ҳангоми ҳисоббаробарии маблағи истехлок назаррас намебошад.
- 54 Арзиши барҳамхурандаи дорой метавонад то ба ҳадди маблағи баробар бо арзиши тавозунии он ё аз он бештар афзун гардад. Агар ин ҳолат ба вуқӯ ояд, пас маблағи истехлок аз рӯи ин дорой ба сифр баробар хоҳад буд, агар фақат дар он маврид арзиши барҳамхурандаи он дар оқибат аз арзиши тавозунии доройи мазкур кам нагардад.
- 55 Истехлоки дорой ҳамон вақт оғоз мегардад, ки он барои истифода дастрас бошад, яъне мавқеи ҷойгиршавӣ ва ҳолати ҷойдошта имкон диҳанд истифодабарии он бо низоме, ки ба мақсадҳои роҳбарият мувофиқ мебошад, иҷро гардад. Истехлоки дорой дар санаи гурӯҳбандии ҳамчун барои фуруш пешбинигардидаи ин дорой (ё ворид намудани он ба таркиби гурӯҳи фуруш, ки ҳамчун доройи барои фуруш пешбинигардида гурӯҳбандӣ мегардад), тибқи СБХМ 5 ё дар санаи қатъёбии эътирофи доройи мазкур, новобаста аз он, ки кадоме аз онҳо пештар фаро мерасад, қатъ мегардад. Бо вучуди ин, ба эътибор гирифтани истехлок дар мавриди аз амал бозмондани дорой ё аз истифодабарӣ хориҷ намудани он қатъ намегардад, ба истиснои ҳолатҳое, ки дорой ба таври пурра мавриди истехлок қарор гирифта бошад. Дар ин баробар, ҳангоми татбиқи усулҳои истехлок дар асоси ҳаҷми қоркард маблағи масрафшудаи истехлок метавонад дар муддати муҳлате, ки истехсол вучуд надорад, ба ҳадди сифр баробар бошад.
- 56 Манфиатҳои ояндаи иқтисодии дорой аз ҷониби қорхона асосан тавассути истифодаи он мавриди баҳрабардорӣ қарор мегиранд. Бо вучуди ин таъсири дигар омилҳо, ба мисли фарсудадагии тичоратӣ ва ҳурдадагии воқеӣ ҳангоми аз амал бозмондани дорой аксар вақт боиси коҳишёбии манфиатҳои иқтисодӣ мегарданд, ки эҳтимолан аз доройи мазкур гирифта мешуданд. Аз ин рӯ, ҳангоми муайян намудани муҳлати истифодаи муфиди дорой зарур аст ҳама омилҳои дар зер овардашуда ба назар гирифта шаванд:
- (а) истифодаи эҳтимолии дорой; истифода дар асоси қудрати ҳисоббаробарӣ ё нерӯи истехсолии воқеии дорой арзёбӣ карда мешавад;
 - (б) ҳурдадагии эҳтимолии воқеӣ, ки аз омилҳои истехсолӣ вобаста мебошад, ба мисли миқдори бастҳои истифодабарандаи доройи мазкур, нақшаи таъмир ва хизматрасонии ҷорӣ, инчунин шароити ҳифзи дорой ва дар ҳолати қорӣ нигоҳ доштани он ҳангоми аз амал бозмондан;
 - (в) фарсудадагии маънавӣ ё тичоратӣ, ки дар натиҷаи тағйирот ё тақмилёбии раванди истехсолот ё дар натиҷаи тағйироти эҳтиёҷоти бозор ба маҳсулот ё хизматрасониҳои марбут ба кумақрасонӣ бо восита аз дорой ба вучуд меоянд. Коҳишёбии эҳтимолии минбаъдаи нархи фуруши маҳсулот, ки бо восита аз истифодаи дорой ҳосил шудааст, ба фарсудадагии эҳтимолии маънавӣ ё тичоратии дорой ишора менамояд ва дар навбати худ дар бораи коҳишёбии манфиатҳои минбаъдаи иқтисодии доройи мазкур шаҳодат медиҳад;
 - (г) маҳдудиятҳои ҳуқуқӣ ё мушобеҳ вобаста ба истифодабарии дорой, ба мисли хотима ёфтани муҳлати шартномаҳои дахлдори иҷора.
- 57 Муҳлати истифодаи муфиди дорой вобаста аз судмандии эҳтимолии дорой барои қорхона муайян карда мешавад. Сиёсати қорхона ҷиҳати идораи доройҳо аз рӯи хотима ёфтани замони муайян ё пас аз истифодаи ҳиссаи муайяни манфиатҳои минбаъдаи иқтисодии доройи дахлдор метавонад фуруши доройҳоро пешбинӣ кунад. Ҳамин тариқ, муҳлати истифодаи муфиди дорой метавонад нисбат ба муҳлати иқтисодии хизматрасонии он камтар бошад. Арзёбии ҳисоббаробарии муҳлати истифодаи муфиди дорой тавассути истифода бурдани қазовати қасбӣ, ки бо таҷрибаи қорӣ қорхона бо доройҳои ҳаммонанд асос ёфтааст, амалӣ карда мешавад.
- 58 Қитъаҳои наздиҳавлиғ ва биноҳои доройҳои алоҳидаро ифода менамоянд ва дар мавриди баҳисобгирӣ ба таври алоҳида инъикос мегарданд, ҳатто агар онҳо ба таври муштарак ҳарида шуда бошанд. Ба истиснои баъзе мавридҳо, ба мисли қарерҳо, қитъаҳо барои истифодаи (нобудсозии) партов ва қитъаҳои наздиҳавлиғ, ки муҳлати бемаҳдудии истифодаи муфид дошта, мавриди истехлок қарор намегиранд. Биноҳои доройи муҳлати маҳдудии истифодаи муфид буда, доройҳои

истехлокшаванда маҳсуб меёбанд. Афзуншавии арзиши қитъаи наздиҳавлигӣ, ки дар он бино қарор гирифтааст, ба муқаррароти маблағи истеҳлоки бинои мазкур таъсир намерасонад.

- 59 Агар арзиши аввалияи қитъаи наздиҳавлигӣ хароҷотро барои таҷзия (азбайнбарӣ), барҳам додани объектҳои воситаҳои асосӣ ва барқарорсозии муҳити зист дар ин қитъа фаро гирад, пас ин қисмати арзиши дороии замин дар муддати давраи гирифтани манфиат аз чунин хароҷот мавриди истеҳлок қарор мегирад. Дар баъзе мавридҳо қитъаи наздиҳавлигӣ бевосита метавонад дорои муҳлати маҳдуди истифодаи муфид бошад ва бо истифодаи чунин усул, ки манфиатҳои аз он гирифташударо инъикос менамояд, мавриди истеҳлок қарор гирад.

Усули истеҳлок

- 60 Усули истеҳлок, ки мавриди истифода мебошад, бояд махсусиятҳои пешбиникунандани манфиатҳои ояндаи иқтисодии дороиро, ки аз ҷониби қорхона мавриди истифода қарор мегирад, инъикос намояд.
- 61 Усули истеҳлоке, ки нисбат ба дорой татбиқ мегардад, бояд ҳади ақалл дар санаи интиҳои ҳар як соли ҳисоботӣ барои таҷдиди назари эҳтимоли бознигарӣ шавад ва дар сурати тағйироти назарраси махсусиятҳои истифодаи манфиатҳои минбаъдаи иқтисодӣ, ки аз дорой гирифта мешаванд, ин усул бояд бо мақсади инъикоси интизороти тағйирёбанда иваз карда шавад. Чунин тағйирот бояд дар мавриди баҳисобгирӣ ҳамчун тағйирот дар арзёбии муҳосибӣ, тибқи СББМ 8, нишон дода шавад.
- 62 Барои тақсимои маблағи истеҳлоки дорой дар муддати муҳлати истифодаи муфиди он усулҳои гуногуни истеҳлок татбиқ карда мешаванд. Ба чунин усулҳо усули хаттӣ, усули бақияи камшаванда ва усули аз эътибор соқит намудани арзиши мутаносиб ба ҳаҷми маҳсулот, мансуб мебошанд. Усули истеҳлоки хаттӣ дар ҳисобу зам намудани маблағи доимии истеҳлок дар муддати муҳлати истифодаи муфиди дорой ифода мегардад, агар дар ин ҳолат арзиши барҳамхурандаи дорой тағйир наёбад. Дар натиҷаи татбиқи усули бақияи камшаванда маблағи ҳисобузамшудаи истеҳлок дар муддати муҳлати истифодаи муфиди дорой кам мегардад. Усули аз эътибор соқит намудани арзиши мутаносиб ба ҳаҷми маҳсулот аз ҳисобу зам намудани маблағи истеҳлок дар асоси истифодаи интизорбуда ё сатҳи интизорбудаи қобилияти истеҳсоли иборат мебошад. Қорхона он усулро интиҳоб менамояд, ки бештар ва ба таври возеҳ хусусиятҳои истифодаи манфиатҳои минбаъдаи иқтисодии дороиро инъикос мекунад. Усули интиҳобшуда аз як давраи ҳисоботӣ ба давраи дигари ҳисоботӣ ба таври пайдарҳам татбиқ мегардад, ба истиснои ҳолатҳое, ки интизорӣ нисбат ба хусусиятҳои истифодаи чунин манфиатҳои минбаъдаи иқтисодӣ тағйир ёбанд.
- 62А Татбиқи усули истеҳлок, ки бо даромад аз фурӯш асос ёфта, дар натиҷаи фаъолият тавлид мегардад ва ба он дорой даҳолат дорад, қобили қабул намебошад. Даромад аз фурӯше, ки дар натиҷаи фаъолият тавлид гардида, ба он дорой даҳолат дорад, омилҳоро инъикос менамояд, ки аз истифодаи манфиатҳои иқтисодии ин дорой фарқ менамоянд. Масалан ба даромад аз фурӯш дигар захираҳо ва равандҳои мавриди истифода, фаъолияти марбут ба фурӯш, инчунин тағйироти ҳаҷм ва нархи фурӯш таъсир мегузоранд. Ба ҷузъи нархи ғоида метавонад таварруми пул таъсир гузорад, ки ба тарзи истифодаи дорой робита надорад.

Беқурбшавӣ

- 63 Барои муқаррар намудани ба амал омадани беқурбшавии объекти воситаҳои асосӣ қорхона СББМ 36 “Беқурбшавии дороиҳо”-ро татбиқ менамояд. Дар СББМ 3 тартиби аз ҷониби қорхона таҳлил намудани арзиши тавозунии дороиҳо, муқаррар намудани маблағи ҷуброншавандаи дорой ва дар қадом маврид эътироф ё барқарор намудани зарар аз беқурбшавӣ шарҳ дода шудааст.
- 64 [Соқит шудааст].

Ҷуброни беқурбшавӣ

- 65 Ҷуброни дар робита бо беқурбшавии тавассути шахсони сеюм аз даст додан ё интиқоли объектҳои воситаҳои асосӣ ба таркиби ғоида ё зарар дохил карда мешавад, ҳангоме, ки ҳуқуқ барои гирифтани чунин ҷуброн ба вучуд меояд.
- 66 Беқурбшавӣ ё аз даст додани объектҳои воситаҳои асосӣ, ки бо талабот дар бораи ҷуброн ё пардохти ҷуброн ба шахсони сеюм мувофиқат менамояд, инчунин ҳама гуна харид ё бунёди минбаъдаи дороиҳои ивазшаванда рӯйдодҳои алоҳидаи иқтисоди роида менамоянд ва бояд ба таври алоҳида бо чунин тарз ба эътибор гирифта шаванд:

- (а) эътирофи бекурбшавии объектҳои воситаҳои асосӣ тибқи СББМ 36 амалӣ карда мешавад;
- (б) қатъёбии эътирофи объектҳои воситаҳои асосӣ, ки ба таври ғаёло истифодабарии онҳо қатъ гардидааст ё бояд онҳо фурӯхта шаванд, тибқи Стандарти мазкур муайян карда мешавад;
- (в) чуброне, ки дар робита бо бекурбшавӣ, аз даст додан ё интиқоли объектҳои воситаҳои асосӣ ба шахсони сеюм дода мешавад, дар ҳисоби фоида ё зарар дохил карда мешавад, ҳангоме, ки ҳуқуқ ба гирифтани он ба вучуд меояд;
- (г) арзиши аввалияи объектҳои воситаҳои асосӣ, ки барқарор, харида ё бунёд шудаанд, тибқи Стандарти мазкур муайян карда мешавад.

Қатъёбии эътироф

- 67 **Эътирофи арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ дар чунин маврид қатъ мегардад:**
- (а) хангоми фурӯши объекти мазкур;
 - (б) ҳангоме, ки ягон манфиати минбаъдаи иқтисодиро аз истифода ё фурӯши объекти мазкур интизор будан ғайриимкон мебошад.
- 68 **Фоида ё зараре, ки дар натиҷаи қатъёбии эътирофи объекти воситаҳои асосӣ ба вучуд меояд, дар лаҳзаи қатъёбии эътирофи объекти мазкур ба таркиби фоида ё зарар дохил карда мешавад (агар СБҲМ 16 “Иҷора” талаботи дигарро нисбат ба фурӯш бо иҷораи такрорӣ надошта бошад). Чунин фоида набояд ҳамчун даромад аз фурӯш гурӯҳбандӣ карда шавад.**
- 68А Агар корхона дар раванди ғаёлоияти муқаррарии худ ба таври мунтазам объектҳои воситаҳои асосиро, ки ба дигар тарафҳо ба иҷора пешниҳод кардааст, фурӯшад, корхона бояд ҳама дороиҳоро ба таркиби захираҳо аз рӯйи арзиши тавозунии онҳо гузаронад, ҳангоме, ки онҳо дигар ба иҷора дода намешаванд ва ба дороиҳои барои фурӯш пешбинигардида таъдил меёбанд. Даромад аз фурӯши чунин дороиҳо бояд ҳамчун даромад аз фурӯш тибқи СББМ 18 “Даромад аз фурӯш” эътироф карда шавад. СБҲМ 5 дар чунин маврид таъбиқ намегардад, ҳангоме, ки дороиҳои дар доираи ғаёлоияти тичоратии муқаррарии корхона барои фурӯш нигоҳдошташуда ба таркиби захираҳо гузаронида мешаванд.
- 69 Фурӯши объекти воситаҳои асосӣ бо тарзҳои гуногун амалӣ мегардад (масалан, тавассути фурӯш, бастани шартномаи иҷораи молиявӣ ё бо роҳи ҳадя намудан). Санаи фурӯши объекти воситаҳои асосӣ ҳамон сана маҳсуб меёбад, ки дар ин сана харидор барои чунин объект тибқи талабот нисбат ба муайянкунии замони иҷрои уҳдадорӣ дар СБҲМ 15 назорат ба даст меоварад. СББМ 16 дар чунин маврид таъбиқ мегардад, ки фурӯш дар натиҷаи амалиёти фурӯш бо иҷораи такрорӣ амалӣ гардад.
- 70 Агар, тибқи принципи эътироф, ки дар банди 7 зикр шудааст, корхона дар арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ хароҷотро барои ивази қисмати ин объект эътироф намояд, пас он эътирофи арзиши тавозунии қисми ивазшударо, новобаста аз он, ки қисми мазкур ба таври алоҳида мавриди истеҳлоқ қарор гирифтааст ё нагирифтааст, қатъ менамояд. Агар барои корхона муайян намудани арзиши тавозунии қисмати бо ҳамин тарз ивазшуда амалан ғайриимкон бошад, пас корхона метавонад маблағи хароҷотро барои ивазшудани ҳамчун нишондиҳандаи арзиши қисмати ивазшуда дар мавриде, ки он харида ё бунёд шудааст, истифода намояд.
- 71 **Фоида ё зараре, ки дар натиҷаи қатъёбии эътирофи объекти воситаҳои асосӣ ба вучуд омадаанд, ҳамчун фарқияти байни даромади соф аз фурӯш, агар чунин тарз ҷой дошта бошад, ба сифати арзиши тавозунии объекти мазкур низ муайян карда мешаванд.**
- 72 Маблағи чуброне, ки бояд ба таркиби фоида ё зарар ворид гардида, хангоми қатъёбии эътирофи объекти воситаҳои асосӣ ба вучуд меояд, тибқи талаботи муайянкунии нархи амалиёт, ки дар бандҳои 47–72 СБҲМ 15 зикр шудааст, муайян карда мешавад. Тағйироти минбаъдаи маблағи ҳисоббаробарии чуброн, ки ба таркиби фоида ё зарар ворид карда шудааст, бояд тибқи талаботи баҳисобгирии тағйироти нархи амалиёт, ки дар СБҲМ 15 зикр ёфтааст, ба эътибор гирифта шавад.

Ифшои маълумот

- 73 **Дар ҳисоботи молиявӣ зарур аст маълумоти зерин аз рӯйи ҳар кадом гурӯҳи воситаҳои асосӣ ифшо карда шавад:**

- (а) манбаи арзёбӣ, ки барои муайян намудани арзиши тавозунии умумӣ истифода мешавад;
 - (б) усулҳои истеҳлоки татбиқшуда;
 - (в) муҳлати муфид истифода ё меъёрҳои истеҳлоки татбиқшуда;
 - (г) арзиши тавозунии умумӣ ва маблағи истеҳлоки ҷамъшуда (дар маҷмӯъ бо зарари аз беқурбшавӣ ҷамъшуда) дар ибтидо ва дар интиҳои дараи ҳисоботӣ;
 - (ғ) муқоисаи арзиши тавозунӣ дар санаи оғоз ва санаи интиҳои давраи дахлдор, ки инҳоро инъикос менамояд:
 - (i) даромад;
 - (ii) дороиҳое, ки ҳамчун барои фурӯш пешбинигардида гурӯҳбандӣ шудаанд ё дороиҳои ба гурӯҳи фурӯш воридгардида, ки ҳамчун барои фурӯш пешбинигардида, тибқи СББМ 5 ва дигар хоричшавӣ, гурӯҳбандӣ мешаванд;
 - (iii) харид дар доираи амалиёт тибқи муттаҳидсозии тичорат;
 - (iv) афзуншавӣ ё коҳишёбии арзише, ки дар натиҷаи азнаварзёбӣ тибқи бандҳои 31, 39 ва 40 ва дар натиҷаи зарар аз беқурбшавӣ ба вучуд омада, дар таркиби дигар маҷмӯи даромад тибқи СББМ 36 инъикос гардидааст;
 - (v) зарар аз беқурбшавӣ, ки дар таркиби фоида ё зарар тибқи СББМ 36 эътироф шудааст;
 - (vi) зарар аз беқурбшавӣ, ки дар таркиби фоида ё зарар тибқи СББМ 36 барқарор шудааст;
 - (vii) маблағи истеҳлок;
 - (viii) фарқияти софи қурби асъор, ки ҳангоми азнавҳисобкунии ҳисоботи молиявӣ аз асъори амалкунанда ба асъори аз он фарқкунандаи ҳисобот пешниҳодшуда, аз ҷумла, ҳангоми азнавҳисобкунии нишондиҳандаҳои воҳиди сохтори хоричӣ бо асъори пешниҳоди ҳисоботи корхонаи ҳисоботдиҳанда, ба вучуд меояд;
 - (ix) дигар тағйирот.
- 74 Дар ҳисоботи молиявӣ инчунин зарур аст инҳо ифшо карда шаванд:
- (а) мавҷудият ва андозаи маҳдудияти ҳуқуқи моликият ба воситаҳои асосӣ, инчунин воситаҳои асосие, ки ба сифати таъмини уҳдадорӣ ба гарав гузошта шудаанд;
 - (б) маблағи хароҷоте, ки дар таркиби арзиши тавозунии объекти воситаҳои асосӣ дар раванди бунёди он эътироф гардидааст;
 - (в) маблағи уҳдадориҳои шартномавӣ аз рӯйи амалиёти минбаъда вобаста ба хариди воситаҳои асосӣ.
- 74А Агар ин маълумот дар ҳисобот дар бораи маҷмӯи даромад ба таври алоҳида ифшо нагардида бошад, зарур аст, инчунин дар ҳисоботи молиявӣ мавриди ифшо қарор гирад:
- (а) маблағи ҷуброне, ки дар сурати беқурбшавӣ, аз даст додан ва интиқоли объектҳои воситаҳои асосӣ ба таркиби фоида ё зарар ворид карда шуда, ба шахсони сеюм пешниҳод гардидааст;
 - (б) маблағи даромад ва хароҷоте, ки ба таркиби фоида ё зарар тибқи банди 20А ворид карда шудааст ва ба маҳсулоти истеҳсолшуда мансуб мебошад, ки натиҷаи фаъолияти муқаррарии корхона маҳсуб намеёбад, инчунин маълумот дар бораи он, ки аз рӯйи кадом моддан (моддаҳои) ҳисобот дар бораи маҷмӯи даромад чунин даромад ва хароҷот инъикос шудаанд.
- 75 Интиҳоби усули истеҳлок ва арзёбии ҳисоббаробарии муҳлати истифодаи муфиди дороиҳо мавзӯи мулоҳиза маҳсуб меёбад. Аз ин сабаб, ифшои усулҳо ва муҳлати ҳисоббаробарии қабулгардидаи истифодаи муфид ё меъёрҳои истеҳлок истифодабарандагонӣ ҳисоботи молиявиро бо маълумоте таъмин менамояд, ки ба онҳо ҷиҳати таҳлил намудани сиёсати интиҳобнамудаи роҳбарият ва гузаронидани муқоиса бо дигар корхонаҳо мусоидат менамояд. Тибқи сабабҳои ҳаммонанд зарур аст инҳо ифшо карда шаванд:

- (а) маблағи истехлок, ки дар давоми давра пардохта шудааст, новобаста аз он, ки он дар таркиби фоида ё зарар ё дар таркиби арзиши аввалияи дигар дорониҳо эътироф шудааст ё нашудааст;
- (б) маблағи истехлоки чамъшуда дар санаи интиҳои давра.
- 76 Тибқи СББМ 8 корхона хусусият ва оқибати тағйирот дар арзёбии муҳосибиро ифшо менамояд, ки он эҳтимолан ба нишондиҳандаҳои давраи қорӣ ё ба нишондиҳандаҳои давраҳои минбаъда таъсир мерасонад. Дар робита бо воситаҳои асосӣ зарурати ифшои чунин маълумот метавонад ҳангоми тағйирёбии арзёбиҳои ҳисоббаробарӣ нисбат ба инҳо ба вуҷуд ояд:
- (а) бузургиҳои арзиши барҳамхуранда;
- (б) бузургии ҳисоббаробарии хароҷот барои таҷзия, азнавҷойгиркунӣ ё барқарорсозии объектҳои воситаҳои асосӣ;
- (в) муҳлати истифодаи муфид;
- (г) усулҳои истехлок.
- 77 Агар объектҳои воситаҳои асосӣ аз рӯйи арзиши азнаварзёбишуда пешниҳод шаванд, пас зарур аст маълумоти зерин ҷиҳати илова ба ифшое, ки СБХМ 13 талаб менамояд, мавриди ифшо қарор гирад:
- (а) санае, ки дар он азнаварзёбӣ гузаронида шудааст;
- (б) оё барои арзёбӣ баҳогузори мустақил ҷалб шудааст ё нашудааст;
- (в) - (г) [соқит шудаанд];
- (ғ) дар робита ба ҳар кадом гурӯҳи воситаҳои асосии азнаварзёбигардида: арзиши тавозунӣ, ки дар он ҳама дорониҳо эътироф мегарданд, агар онҳо бо истифодаи усули баҳисобгирӣ аз рӯйи арзиши аввалия ба эътибор гирифта шуда бошанд;
- (д) афзонии арзиш тавассути азнаварзёбӣ бо ишораи тағйироти бузургии он барои давра ва бо нишондоди маҳдудиятҳои марбут ба тақсими он.
- 78 Тибқи СББМ 36 корхона маълумотро дар бораи воситаҳои беқурбшуда ҷиҳати илова ба маълумоте, ки бандҳои 73(ғ) (iv) - (vi) талаб менамоянд, ифшо менамояд.
- 79 Истифодабарандагони ҳисоботи молиявӣ инчунин метавонанд маълумоти муфидро дар бораи инҳо ба эътибор гиранд:
- (а) арзиши тавозунии воситаҳои асосии муваққатан боздошташуда;
- (б) арзиши тавозунии умумии воситаҳои асосии ба таври пурра истехлокшуда, ки мавриди истифодабарӣ қарор доранд;
- (в) арзиши тавозунии воситаҳои асосӣ, ки аз истифодабарӣ гирифта шуда, тибқи СБХМ 5 ҳамчун барои фурӯш пешбинигардида мавриди гурӯҳбандӣ қарор нагирифтаанд;
- (г) арзиши одилонаи воситаҳои асосӣ, агар чунин арзиш моҳиятан аз арзиши тавозунӣ, дар он мавриде, ки тарҳи баҳисобгирӣ аз рӯйи арзиши аввалия истифода мешавад, фарқ дошта бошад.
- Аз ин рӯ, ба корхонаҳо тавсия дода мешавад, ки маблағҳои зикршударо ифшо намојанд.

Муқаррароти интиқоли

- 80 Талаботи бандҳои 24 -26 нисбат ба арзёбии аввалияи объекти воситаҳои асосӣ, ки дар раванди амалиёти мубодилаи дорониҳо ба даст оварда шудааст, бояд танҳо нисбат ба амалиёти минбаъда ба таври ояндабинӣ татбиқ гардад.
- 80А Тавассути ҳуҷҷати “*Такмилдиҳии ҳарсолаи СБХМ, давраи солҳои 2010 - 2012*” банди 35 тағйир ёфтааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро нисбат ба ҳама азнаварзёбиҳои дар давраҳои солони эътирофшуда, ки дар санаи татбиқи аввалияи ин ислоҳот ё пас аз он оғоз мегарданд, инчунин дар давраи солони қаблӣ охири мавриди татбиқ қарор диҳад. Корхона, инчунин ҳуқуқ дорад, вале уҳдадор намебошад, маълумоти муқоисавии тасҳеҳшударо барои давраҳои қаблӣ дар ҳисоботи инъикосгардида, пешниҳод намојад. Агар корхона барои давраҳои хеле пештар маълумоти тасҳеҳнашударо пешниҳод намојад, он бояд маълумотеро, ки тасҳеҳ нагардида буд, мушаххас кунад ва зикр кунад, ки ин маълумот бо дигар асос пешниҳод шудааст ва асоси мазкурро шарҳ диҳад.

Дар давраи ҳисоботӣ, ҳангоме, ки “*Соҳаи кишоварзӣ: зироати ҳосилдиҳанда* (ислоҳот ба СБХМ 16 ва СББМ 41”) аввалин маротиба татбиқ мешаванд, корхона набояд маълумоти миқдории банди 28(д)

СББМ 8 пешбининомударо барои давраи чорӣ ифшо намояд. Аммо, корхона бояд маълумоти микдории банди 28(д) СББМ 8 пешбининомударо барои ҳар як давраи гузашта пешниҳод намояд.

Корхона метавонад қарор қабул намояд, ки зироати ҳосилдиҳандаро аз рӯйи арзиши одилона ба аввали давраи ҳисоботи молиявии пешниҳодшуда, ҳангоме, ки корхона аввалин маротиба СББМ 16 “Соҳаи кишоварзӣ: зироати ҳосилдиҳанда (ислоҳот ба СБҲМ 16 ва СББМ 41)”-ро татбиқ намудааст, арзёбӣ менамояд ва ин арзиши одилонаро ба сифати арзиши шартӣ ба ҳамаи сана истифода мебарад. Ҳама гуна фарқият байни арзиши тавозунии пешина ва арзиши одилона бояд ба таркиби фондаи тақсимнашудаи аввалия ба оғози давраи пешниҳод, эътироф карда шавад.

- 80Г Тавассути ҳуҷҷати “*Воситаҳои асосӣ–воридшавӣ то истифода аз рӯйи таъинот*”, ки моҳи майи соли 2020 интишор гардидааст, дар бандҳои 17 ва 74 тағйирот ворид карда шуда, бандҳои 20А ва 74А илова гардидаанд. Корхона бояд тағйироти мазкурро ба таври гузаштанигарӣ, вале танҳо нисбат ба он объектҳои асосие татбиқ намояд, ки ба маҳалли ҷойгиршавӣ расонида шуда ва ба ҳолате оварда шудаанд, ки барои истифодабарии онҳо мувофиқ бо мақсадҳои роҳбарият, дар санаи оғози давраи аз ҳама барвақтарини дар ҳисоботи молиявӣ пешниҳодшуда ё пас аз ин сана, ки дар он корхона ин тағйиротро бори аввал татбиқ менамояд, талаб карда мешавад. Таъсири мачмуии татбиқи аввалияи ислоҳоти мазкур бояд аз ҷониби корхона ҳамчун тасҳеҳоти салдои воридотии фондаи тақсимнашуда (ё дигар ҷузъи сармояи хусусӣ, агар қобили қабул бошад) дар санаи аввали ҳамаи давраи аз ҳама барвақти пешниҳодшуда эътироф карда шавад.

Санаи эътибор пайдо намудан

- 81 Корхона бояд Стандарти мазкурро барои даврахое, ки аз 1 январи соли 2005 ё пас аз ин сана оғоз меёбанд, татбиқ намояд. Татбиқи пеш аз муҳлат иҷозат дода мешавад. Агар корхона Стандарти мазкурро барои даврае, ки то 1 январи соли 2005 оғоз меёбад, мавриди татбиқ қарор диҳад, он бояд чунин далелро ифшо намояд.
- 81А Корхона бояд ислоҳоти дар банди 3 зикршударо барои даврахое, ки аз 1 январи соли 2006 ё пас аз ин сана оғоз меёбанд, татбиқ намояд. Агар корхона СБҲМ 6-ро барои давраи пештар татбиқ намояд, пас он бояд ислоҳоти зикршударо нисбат ба чунин давра мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 81Б Ба СББМ 1 “*Пешниҳоди ҳисоботи молиявӣ*” (соли 2007 бозбинӣ шудааст), дар истилоҳоти дар СБҲМ истифодашаванда ислоҳот ворид карда шудааст. Ба ғайр аз ин дар бандҳои 39, 40 ва 73(ғ) (iv) ислоҳот ворид карда шудааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро барои даврахое, ки аз 1 январи соли 2009 ё пас аз ин сана оғоз меёбанд, татбиқ намояд. Агар корхона СББМ 1-ро (соли 2007 бозбинӣ шудааст) барои давраи пештар татбиқ намояд, пас он бояд ислоҳоти зикршударо нисбат ба чунин давра мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 81В Ба СБҲМ 3 “*Муттаҳидсозии тиҷорат*” (соли 2008 бозбинӣ шудааст), дар банди 44 ислоҳ ворид карда шудааст. Корхона бояд ислоҳи мазкурро барои даврахое, ки аз 1 июли соли 2009 ё пас аз ин сана оғоз меёбанд, татбиқ намояд. Агар корхона СББМ 3-ро (соли 2008 бозбинӣ шудааст) барои давраи пештар татбиқ намояд, пас он бояд ислоҳи зикршуда бояд нисбат ба чунин давра мавриди татбиқ қарор гирад.
- 81Г Тавассути ҳуҷҷати “*Такмилдиҳии СБҲМ*”, ки моҳи майи соли 2008 интишор гардидааст, дар бандҳои 6 ва 69 ислоҳот ворид карда шуда, банди 68А илова гардидааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро барои даврахое, ки аз 1 январи соли 2009 ё пас аз ин сана оғоз меёбанд, татбиқ намояд. Татбиқи пеш аз муҳлат иҷозат дода мешавад. Агар корхона Стандарти мазкурро барои давраи барвақтар мавриди татбиқ қарор диҳад, он бояд чунин далелро ифшо намояд ва ҳамзамон ислоҳоти мувофиқро дар СББМ 7 “*Ҳисобот дар бораи воситаҳои пулӣ*” татбиқ намояд.
- 81Ғ Тавассути ҳуҷҷати “*Такмилдиҳии СБҲМ*”, ки моҳи майи соли 2008 интишор гардидааст, дар банди 5 ислоҳ ворид карда шудааст. Корхона бояд ислоҳи мазкурро ба таври ояндабинӣ барои даврахое, ки аз 1 январи соли 2009 ё пас аз ин давра оғоз меёбанд, татбиқ намояд. Татбиқи фаврӣ дар он сураи иҷозат дода мешавад, агар корхона ҳамзамон ислоҳотро нисбат ба бандҳои 8, 9, 22, 48, 53, 53А, 53Б, 54, 57 ва 85Б СББМ 40 татбиқ намояд. Агар корхона Стандарти мазкурро барои давраи пештар мавриди татбиқ қарор диҳад, он бояд чунин далелро ифшо намояд.
- 81Д Ба СБҲМ 13, ки моҳи майи соли 2011 интишор шудааст, дар муқаррароти арзиши одилона, ки дар банди 6 оварда шудааст, инчунин дар бандҳои 26, 35 ва 77 ислоҳот ворид гардида, бандҳои 32 ва 33 соқит шудаанд. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро дар баробари татбиқи СБҲМ 13 мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 81Е Тавассути ҳуҷҷати “*Такмилдиҳии ҳарсолаи СБҲМ, давраи солҳои 2009–2011*”, ки моҳи майи соли 2012 интишор гардидааст, дар банди 8 ислоҳот ворид карда шудааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро ба таври ояндабинӣ тибқи СББМ 8 “*Сиёсати баҳисобгирӣ, тағйирот дар арзёбӣ*” татбиқ намояд.

- муҳосибӣ ва хатоҳо*” барои давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2013 ё пас аз ин сана оғоз мегарданд, мавриди татбиқ қарор диҳад. Татбиқи пеш аз муҳлат иҷозат дода мешавад. Агар корхона ислоҳоти зеринро барои давраи пештар татбиқ намояд, он бояд далели мазкурро ифшо намояд.
- 81Ё Тавассути ҳуҷҷати “*Такмилдиҳиҳои ҳарсолаи СБХМ, давраи солҳои 2010–2012*”, ки моҳи декабри соли 2013 интишор гардидааст, дар банди 35 ислоҳот ворид карда шуда, банди 80А илова гардидааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро барои давраҳои солоне, ки аз 1 июли соли 2014 ё пас аз ин сана оғоз мегарданд, мавриди татбиқ қарор диҳад. Татбиқи пеш аз муҳлат иҷозат дода мешавад. Агар корхона ислоҳоти зеринро барои давраи пештар татбиқ намояд, он бояд далели мазкурро ифшо намояд.
- 81Ж Тавассути ҳуҷҷати “*Тафсири усулҳои ҷои истифода (ислоҳот ба Стандарти байналмилалӣ баҳисобгирии муҳосибӣ 16 ва Стандарти байналмилалӣ баҳисобгирии муҳосибӣ 38)*”, ки моҳи майи соли 2014 интишор гардидааст, дар банди 56 ислоҳот ворид карда шуда, банди 62А илова гардидааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро ба таври ояндабинӣ барои давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2016 ё пас аз ин сана оғоз мегарданд, мавриди татбиқ қарор диҳад. Татбиқи пеш аз муҳлат иҷозат дода мешавад. Агар корхона ислоҳоти зеринро барои давраи пештар татбиқ намояд, он бояд далели мазкурро ифшо намояд.
- 81З Ба СБХМ 15 “*Даромад аз рӯйи шартнома бо муштариён*”, ки моҳи майи соли 2014 интишор гардидааст, дар бандҳои 68А, 69 ва 72 тағйирот ворид карда шудааст. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро дар баробари татбиқи СБХМ 15 мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 81И Тавассути ҳуҷҷати “*Соҳаи кишоварзӣ: зироати ҳосилдиҳанда (ислоҳот ба Стандарти байналмилалӣ баҳисобгирии муҳосибӣ 16 ва Стандарти байналмилалӣ баҳисобгирии муҳосибӣ 41)*”, ки моҳи июни соли 2014 интишор гардидааст, дар бандҳои 3, 6 ва 37 ислоҳот ворид карда шуда, бандҳои 22А ва 80Б - 80В илова гардидаанд. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро барои давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2016 ё пас аз ин сана оғоз мегарданд, мавриди татбиқ қарор диҳад. Аризаи қаблӣ иҷозат дода мешавад. Агар корхона ислоҳоти зеринро барои давраи пештар татбиқ намояд, он бояд далели мазкурро ифшо намояд. Корхона бояд ислоҳоти зикршударо ба таври гузаштанигарӣ тибқи СББМ 8, ба истисноӣ ҳолати дар банди 80В зикршуда, мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 81Й Ба СБХМ 16 “*Иҷора*”, ки моҳи январи соли 2016 интишор гардидааст, бандҳои 4 ва 27 соқит гардида, дар бандҳои 5, 10, 44 ва 68–69 тағйирот ворид карда шудааст. Корхона бояд ин ислоҳотро дар баробари татбиқи СБХМ 16 мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 81Ў Ба СБХМ 17, ки моҳи майи соли 2017 интишор гардидааст, бандҳои 29А ва 29Б илова карда шудаанд. Корхона бояд ин ислоҳотро дар баробари татбиқи СБХМ 17 мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 81К Тавассути ҳуҷҷати “*Воситаҳои асосӣ–воридишавӣ то истифода аз рӯйи таъинот*”, ки моҳи майи соли 2020 интишор гардидааст, дар бандҳои 17 ва 74 ислоҳот ворид карда шуда, бандҳои 20А, 74А ва 80Г илова гардидаанд. Корхона бояд ислоҳоти мазкурро барои давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2022 ё пас аз ин сана оғоз мегарданд, мавриди татбиқ қарор диҳад. Татбиқи пеш аз муҳлат иҷозат дода мешавад. Агар корхона чунин ислоҳотро барои давраи пештар татбиқ кунад, пас бояд чунин далелро ифшо намояд.

Қатъёбии амали дигар санадҳо

- 82 Стандарти мазкур СББМ 16 “*Воситаҳои асосӣ*”-ро (соли 1998 бозбинӣ шудааст) иваз менамояд.
- 83 Стандарти зерин тафсири зеринро иваз менамояд:
- (а) Тафсири КТС - 6 “*Хароҷоти модификатсияи таъминоти барномавии мавҷуда*”;
 - (б) Тафсири КТС - 14 “*Воситаҳои асосӣ-ҷуғрофии беқурбшавӣ ё аз даст додани объект*”;
 - (в) Тафсири КТС - 23 “*Воситаҳои асосӣ-хароҷоти бозрасии муҳими техникӣ ё таъмири асосӣ*”.